

בג"ץ הבוגדת

רקע

בג"ץ הבוגדת הוא הליך משפטי שמשמעותו הסרת מרכיב הנאמנות מהמערכת הזוגית, ריקון בתי הדין הרבניים מסמכותם לדון בדיני רכוש על פי התורה, פגיעה בקניין הפרטי ופסיקה משפטית מנוגדת לחוק. ההליך החל בבית הדין הרבני האזורי, עבר לערעור בבית הדין הגדול, המשיך לבית המשפט העליון בהרכב מצומצם **ולדיון נוסף בבית המשפט העליון בהרכב של תשעה שופטים** (דנג"ץ 8537/18). בסוף הדיון הפך הרכב השופטים המורחב את פסק דינו של בית הדין הרבני הגדול.

תקציר המקרה המשפטי

לביה"ד הרבני האזורי הוגשה תביעת גירושין ע"י בעל שטען שאשתו בגדה בו. ביה"ד חיב את האישה בגט עקב הבגידה. הרכוש המשותף חולק ביניהם. בנוסף, לגבי דירת מגורים שהגיעה לבעל בירושה ורשומה בטאבו על שמו, קבע בית הדין כי האישה זכאית למחצית הדירה, מכוח 'הלכת השיתוף הספציפי'.

הבעל ערער לביה"ד הרבני הגדול ושם נקבע כי האישה אינה זכאית לחלק בדירה. פסק הדין הסתמך על חוק 'יחסי ממון בין בני זוג', אשר מחריג נכסי ירושה מחלוקת הרכוש המשותף בעת הגירושין. בנוסף, בתן ביה"ד האם 'הלכת השיתוף הספציפי', שפותחה בפסיקת בית המשפט בניגוד לעמדת המחוקק חלה במקרה זה. לאור ניתוח ההיבטים של ההשקעה המשותפת בנכס, קבע בית הדין כי הלכה זו אינה חלה במקרה זה. בדברי אחד מהדיינים הועלתה טענה מסייעת ולא מכריעה, כי במקרה של בגידה 'הלכת השיתוף הספציפי' אינה סבירה בשום קנה מידה.

האישה עתרה לבג"ץ בטענה שביה"ד הרבני הגדול חרג מסמכותו. לטענתה, במניין שיקוליו לשלילת השיתוף, ייחס ביה"ד הגדול משקל לטענה כי האישה בגדה בבעלה. בכך, לשיטתה, יישם ביה"ד את דין התורה על הסוגיה של שיתוף ספציפי בבית המגורים ובכך חרג מסמכותו. בג"ץ ברוב של שני שופטים מול אחד, אשרר את פסק הדין בעיקר מטעמים של נתינת מקום לאוטונומיה השיפוטית של בתי הדין הרבניים ושל כיבוד האוטונומיה של היחיד ביחס לרכושו.

האישה פנתה שוב לבג"ץ על מנת לקבל דיון נוסף. אל הבקשה לדיון נוסף הצטרפו ארגוני נשים, שאף הגישו בקשה להצטרף כידדי בית המשפט, כשחלק מטיעוניהם הוא הרצון להגדיר חיוב נאמנות בנישואין כנוגד את 'תקנת הציבור'. הנשיאה חיות החליטה כי

יתקיים דיון נוסף בבג"ץ בהרכב מורחב של תשעה שופטים. הדיון התקיים ביי"ד במנחם אב תש"פ. פסק הדין פורסם ביי"ד בתמוז תשפ"א.

ניתוח ופעילות

בג"ץ הבוגדת חשף, למעשה, עימות ערכי בין ערכי תורת ישראל לערכי בית המשפט העליון. בתורת ישראל מערכת הנישואין כוללת נאמנות ומחויבות גופנית ובבית המשפט העליון מערכת הנישואין משאירה את הזוג כפרטים שאינם מחויבים זה לזה בהיבט הגופני.

תורת המדינה ליוותה את הליך בג"ץ הבוגדת בשנים האחרונות במחקר, יוזמות ציבוריות, מסמכים משפטיים, פרסומים וקידום חקיקה. חלקם פורסמו בחוברת 'ואדברה' הקודמת. פרק זה כולל ניתוח ראשוני ויצירת מפת דרכים לפסק הדין של בג"ץ הבוגדת. הצעות החוק המובאות בפרק זה שפותחו ב'תורת המדינה', נותנות מענה חוקתי לכשלי פסק הדין. הצעות החוק הונחו על שולחנם של חברי כנסת, אך טרם קודמו במליאה ובוועדות הכנסת.

תיקון החוק הראשון הוא סעיף 9 ב'חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג' על פיו "בכל עניין שעל פי חוק זה יש שיפוט ייחודי לבתי הדין הרבניים, יפסוק בית הדין על פי דין תורה, זולת אם ישנה הוראה מפורשת בחוק מסוים אחר, המופנית אל בית הדין, והקובעת מפורשות כי על בית הדין הרבני לדון לפי הוראות אותו חוק".

התיקון השני הוא סעיף 8 ב'חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג' המבקש להוסיף נסיבות מפורטות המצדיקות "שינוי באיזון המשאבים" של בני זוג המתגרשים וחלוקתם באופן בלתי שוויוני: "1. התנערותו מהאחריות למאמץ לטובתה הכלכלית של המשפחה ולרווחתה, ולמאמץ לגידול וטיפול ילדיהם. 2. אי נאמנותו המינית כלפי בן זוגו. 3. העלמתו של רכוש שאמור להיכלל באיזון המשאבים".

התיקון השלישי הוא סעיף 5 באותו חוק, המבקש לשמור על זכויות בן זוג בנכסים שהיו לו ערב הנישואין או שקיבל במתנה או בירושה בתקופת הנישואין אלא אם הועברו חלקם או כולם לבן הזוג השני במסמך כתוב וברישום.

אנו אמונה כי המודעות הציבורית לכשלים הערכיים בבג"ץ הבוגדת הם ראשית הדרך לתיקון. לאחר התערורות המודעות הציבורית ותיעדופו המוסרי של עולם הערכים של תורת ישראל, יגיע גם זמנם של עיצוב המדיניות ותהליכי החקיקה.